

11.04.2016

І. Єгорченко, кандидат фізико-математичних наук, А. Трохимчук, доктор фізико-математичних наук, А. Шевченко, кандидат фізико-математичних наук

Академія вибирає зелений?

Чого вчені очікують від Загальних зборів НАН України ([Дзеркало тижня. Україна](#)).

14 квітня відбудуться Загальні збори Національної академії наук України (*звітна сесія Загальних зборів НАН України відбулася 14.04.2016 р. – Ред.*). Це будуть у певному сенсі революційні збори, бо згідно з новим Законом України «Про наукову та науково-технічну діяльність» у них уперше братимуть участь із правом ухвального голосу наукові працівники, делеговані трудовими колективами наукових установ. Кількість представників від наукових установ має бути не меншою від кількості академіків і членів-кореспондентів, що беруть участь у Загальних зборах НАН України.

Збори пройдуть у скрутний період для вітчизняної науки (відчутне зменшення фінансування, закладене в бюджет 2016 р., та викликані цим процеси скорочення чисельності наукових співробітників НАН України). Така політика Мінфіну повністю суперечить «Цілям сталого розвитку 2030» Організації Об'єднаних Націй (ухваленим у вересні 2015 р.) та Закону «Про наукову та науково-технічну діяльність», де виписано процедури евалюації наукових установ, після чого вже можна було б проводити скорочення неефективних академічних інститутів.

Оскільки не доводиться сподіватися на те, що політика Кабміну стосовно науки може змінитися, наукову громаду, як і раніше, очікують часи невизначеності: чи зможе держава від процесів руйнування науки в Україні перейти до стимулювання її розвитку?

Ініціативна група вчених проаналізувала можливі шляхи реформування НАН України за зразком Товариства Макса Планка (Німеччина), і деякі з них знайшли своє відображення в Законі «Про наукову та науково-технічну діяльність». Це, насамперед, участь у Загальних зборах представників академічних інститутів (з правом ухвального голосу), що має істотно вплинути на управління академією.

Якщо Загальні збори таки стануть на шлях реформ, вони мають упровадити в Статут НАН України такі зміни:

– обрання представників наукових інститутів до Президії НАН України (по одному від кожної секції НАН України);

- обрання директорів інститутів через створення незалежних конкурсних комісій та підтвердження кандидатур на зборах наукових колективів;
- обмеження віку для керівників (до 65 років);
- створення наглядових рад для оцінювання результатів роботи за участі міжнародних експертів;
- впровадження Методики оцінювання наукових інститутів, розробленої НАН України за міжнародними принципами та Асоціації Лейбніца.

Ініціативна група науковців має великі сподівання, що Загальні збори НАН України займуть активну позицію щодо визначення стратегії реального реформування НАН України й ухвалить такий план.

1. Створити Раду реформ Національної академії наук України шляхом прозорого та демократичного вибору до неї найкращих науковців НАН України і галузей науки.

2. Доручити Раді реформ НАН України розробити Дорожню карту реформування НАН України з чіткими прогнозними індикаторами, провести її публічне обговорення і подати для затвердження на позачергових Загальних зборах НАНУ в жовтні – листопаді 2016 р.

3. Доручити президії НАН України ініціювати проведення аудиту діяльності НАНУ із залученням авторитетних у світовому співтоваристві науковців та прискорити запровадження власної системи оцінювання діяльності наукових установ на основі досвіду найрозвинутіших країн.

4. Ухвалити звернення до Кабінету Міністрів України щодо неприпустимості порушення часових рамок імплементації Закону «Про наукову і науково-технічну діяльність» та саботування виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом щодо інтеграції України до Європейського дослідницького простору (ЄДП).

Важливість участі українських учених та академічних інститутів в ЄДП пов'язана з можливістю використання сучасних Європейських дослідницьких інфраструктур для проведення фундаментальних та прикладних досліджень на передньому краї науки. Наукова громада висловлює стурбованість, що Україна, отримавши де-юре статус асоційованої країни, не бере повноцінної участі в міжнародному науковому співробітництві на політичному, юридичному та організаційному рівнях. А саме:

- не була присутня на конференції ЄС щодо нового старту Європи у сфері інновацій, де визначалися шляхи використання ЄДП для інноваційного розвитку країн-членів ЄС та асоційованих країн;

- не приєдналася до Лундської декларації 2015 р., яка визначила пріоритети та дії, що мають увійти до національних програм реформ країн

ЄС та асоційованих країн, щодо способів зосередження зусиль учасників ЄДП на вирішенні соціальних викликів;

– не бере участі у формуванні Дорожньої карти Європейських дослідницьких інфраструктур, яка була презентована в ЄС у березні 2016 р.;

– не бере участі в політичних та організаційних заходах з формування «хмари відкритої науки» та спільних європейських е-інфраструктур для досліджень та освіти, що відбувалися протягом усього 2015 р. і в березні 2016-го;

– не бере участі в розробці спільної Дорожньої карти ЄДП на 2015–2020 рр., пропозиції до якої країни-члени та асоційовані країни мають подати на засідання відповідного комітету ЄДП до 22 квітня 2016 р.

Щодо останнього, то затвердження спільної Дорожньої карти ЄДП, яка складається з національних планів її імплементації, має відбутися на засіданні Ради Міністрів ЄС 29 травня 2016 р., а національні плани імплементації Дорожньої карти ЄДП мають бути подані до 22 квітня. Неподання цього плану фактично означатиме відмову України від виконання ст. 375 «Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом» та ст. 66 ч. 4 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» у цьому році.

Наукова громада наголошує, що підписання Угоди між Україною і ЄС про участь України в програмі «Горизонт 2020» було лише першим кроком для наступного виконання плану спільних дій з ЄС, які і мають забезпечити інтеграцію наукової сфери України в Європейський дослідницький та інноваційний простір на політичному, юридичному та організаційному рівнях.

Тому Кабміну України, МОН, Мінекономіки, МЗС України необхідно:

1) невідкладно створити спільну з НАН України комісію для розробки та ухвалення Національного плану імплементації Дорожньої карти ЄДП на 2015–2020 рр. до наступного засідання Координаційного комітету ЄДП (ERAC) 15 вересня 2016 р. у Братиславі;

2) створити постійно діючий міжнародний комітет за участі стейкхолдерів ЄДП для забезпечення впровадження Національного плану з імплементації Дорожньої карти ЄДП на 2015–2020 рр. та підготовки щорічного звіту для моніторингу ЄС;

3) забезпечити участь як офіційних представників України, так і представників наукової спільноти України в Першому щорічному форумі при ООН з науки, технології та інновацій для цілей сталого розвитку (STI Forum) 6–7 червня 2016 р. у Нью-Йорку.